

Universiteit Utrecht

De rol van pre-electorale coalities binnen opposities bij het succes van regeringen

15 juni 2018

Gezamenlijk deel

Emy Basset [5685028]

Eline Laan [5655218]

Individueel deel

Eline Laan

Scriptie begeleider Jeroen Weesie

Tweede corrector Tali Spiegel

Abstract

Pre-electorale coalitie afspraken tussen partijen worden veelal gemaakt met als doel om in de regeringscoalitie terecht te komen (Bandyopadhyay, Chatterjee & Sjöström, 2009, p. 3), maar het is ook mogelijk dat pre-electorale coalities (PEC's) in de oppositie terecht komen. In de oppositie kunnen PEC's zich anders gedragen, waardoor in dit onderzoek de rol van PEC's in de oppositie bij de overlevingskans van een regering centraal staat. In dit onderzoek zijn drie bestaande datasets met informatie over pre-electorale coalities in de periode 1946 – 1999 gecombineert. Op basis van de rationelekeuzetheorie en het Prisoners Dilemma zijn hypothesen opgesteld die zijn getoetst door middel van een cox-regressie voor survival analyse. Er is gevonden dat de aanwezigheid van een PEC zorgt voor een stabielere regering, maar er wordt geen bewijs gevonden voor het feit dat een PEC in de oppositie zorgt voor een minder stabiele regering en het feit dat de grootte van een PEC hierbij een rol speelt.

Keywords: pre-electorale coalitie (PEC), oppositie, regeringscoalitie

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Theorie en hypothesen	5
2.1 Bevindingen bestaande literatuur	5
2.1.1 Verschillende vormen van pre-electorale coalities.....	5
2.1.2. Invloed PEC op regering	7
2.2 Rol PEC in oppositie	8
2.2.1. Prisoner's Dilemma	8
2.2.2. De rationelekeuzetheorie	10
2.2.3. Situaties	11
2.2.4. Grootte van de gevormde PEC's	16
2.2.5. Overige determinanten	17
3. Data en methoden	20
3.1 Beschrijving gebruikte datasets.....	20
3.2 Beschrijvende resultaten	21
3.2.1. Aantal PEC's	21
3.2.2. Levensduur van een regering.....	23
3.2.3. De PEC in de regeringscoalitie of oppositie.....	24
3.2.4. De oorzaak van de val van de regering.....	24
3.2.5. Overige determinanten	25
3.3 Statistische techniek: de Cox regressie	26
3.4 Resultaten Cox regressie	27
3.5 Aanvullende resultaten	29
4. Conclusie en discussie	31
5. Literatuurlijst.....	36
6. Appendix.....	41

1. Inleiding

Nederland 1977: Drie Christelijke partijen, namelijk de Katholieke Volkspartij (KVP), de Christelijke-Historische Unie (CHU) en de Anti-Revolutionaire Partij (ARP) zijn voor de verkiezingen een samenwerking met elkaar aangegaan om onder één naam campagne te gaan voeren. Dit met het idee dat zij samen sterker zouden staan dan als aparte individuele partijen (Koole 1994; De Swaan 1982; Golder, 2006, pp. 18-19). Een dergelijk samenwerkingsverband tussen politieke partijen voor de verkiezingen is een fenomeen dat zich vaker voordoet binnen democratische samenlevingen. Ook in het Verenigd Koninkrijk in 1980 is zo'n samenwerkingsverband te zien. De Liberal Party en de Social Democratic Party zijn in dat jaar samen de verkiezingscampagne ingegaan. Beide partijen erkenden dat als zij tegen elkaar campagne zouden gaan voeren, dit voor beide negatief zou uitpakken en stelden daarom samen één kandidaat verkiesbaar (Rasmussen 1991, p. 168; Golder, 2006, p. 17).

Een dergelijke samenwerkingsverband tussen politieke partijen in aanloop naar de verkiezingen worden ook wel *pre-electoral coalition (PEC)* genoemd. In aanloop naar de verkiezingen proberen partijen zoveel mogelijk stemmen te winnen met als doel na de verkiezingen in de regeringscoalitie terecht te komen. Dit kunnen zij doen op twee verschillende manieren. Enerzijds kan een partij er voor kiezen om onafhankelijk van andere partijen campagne te gaan voeren, om er zo voor te zorgen dat zij na de verkiezingen in de regeringscoalitie terecht kunnen komen. Anderzijds kunnen partijen ook vóór de verkiezingen al een PEC gaan vormen, in de hoop dat zij na de verkiezingen samen kunnen gaan regeren (Golder, 2006, pp. 12-14; Bandyopadhyay, Chatterjee & Sjöström, 2009, p. 3). De precieze definitie die in dit onderzoek wordt aangehouden voor *pre-electoral coalition* is de definitie van Golder (2006):

A pre-electoral coalition is a collection of parties that do not compete independently in an election, either because they publicly agree to coordinate their campaigns, run joint candidates or joint lists, or enter government together following the election. (p. 12)

Het blijkt dat deze PEC's vaker voorkomen dan we denken. Golder (2006, p. 194) heeft in haar onderzoek naar PEC's gekeken naar 292 verkiezingen. Uit dit onderzoek blijkt dat in 44% van de 292 gevallen er op zijn minst één PEC is geweest en dat ongeveer een kwart van al de regeringen die gevormd werden na de verkiezingen, waren gebaseerd op pre-electorale

overeenkomsten. Uit de studie van Strøm en Müller (1999, pp. 255 - 282) blijkt dat veel van de regeringscoalities in de steekproef een herkenbare coalitie-regeling hadden en dat meer dan een derde daarvan voorafgaand aan de verkiezingen geschreven was. Golder (2005, pp. 645 - 646) heeft beschreven waarom het van belang is om PEC's te onderzoeken: ten eerste beïnvloeden deze PEC's de samenstelling en het beleid van de regering, ten tweede kan onderzoek naar PEC's het proces van de formatie van regeringen transparanter maken voor de burgers, ten derde zorgt een PEC voor een sterkere onderhandelingspositie in de regering en daarbij is te zien dat PEC's vrij vaak voorkomen in postindustriële democratieën. Dit maakt het doen van onderzoek naar PEC's extra van belang (Debus, 2009, pp. 45-46; Golder, 2005, 2006; Dahl, 1971, 1987; Bandyopadhyay, Chatterjee & Sjöström, 2009, p. 3).

PEC's komen veelal voor in democratische samenlevingen waarbij deze regeringen doorgaans bestaan uit een verscheidenheid aan politieke partijen die samen ook wel de regeringscoalitie worden genoemd (Debus, 2009). De partijen die niet behoren tot deze regering vormen samen de oppositie. De oppositie wil vaak een ander regeerakkoord of een andere regering en staat hiermee veelal tegenover de regeringscoalitie (Dahl, 1971, 1987).

PEC's worden dan ook veelal gevormd in de hoop samen in de regeringscoalitie terecht te komen (Bandyopadhyay, Chatterjee & Sjöström, 2009, p. 3). Op de regeringscoalitie ligt in veel onderzoek dan ook de nadruk, maar de literatuur kijkt echter weinig, of niet, naar de rol van PEC's in de oppositie. Dit vormde dan ook de aanleiding voor het doen van dit onderzoek. Er zijn namelijk ook situaties waarin niet automatisch alle partijen die zo'n PEC gevormd hebben terechtkomen in de regeringscoalitie, maar juist terechtkomen in de oppositie. Zo'n PEC in de oppositie zou wellicht invloed kunnen hebben op de formering van de regering, maar ook op de duur hiervan. De vraag die daarom centraal zal staan in dit onderzoek, luidt als volgt: *'Als er pre-electorale coalitie-afspraken tussen oppositionele partijen aanwezig zijn, is dan de levensduur van een regering korter?'*

2. Theorie en hypothesen

2.1 Bevindingen bestaande literatuur

In dit onderzoek wordt gefocust op de invloed van een PEC op een eventuele eerdere val van de regering. Zo'n PEC wordt ook wel een *stembusakkoord* genoemd. Dit akkoord houdt in dat er sprake is van een afspraak tussen politieke partijen, met als doel dat zij in aanloop naar de verkiezingen samen actie gaan voeren om zo met een meerderheid in de regering terecht te komen. Op deze manier kunnen zij niet alleen meer invloed uitoefenen op de samenstelling van de regering, maar ook op het beleid (Meuwissen, 1968, p. 343).

2.1.1 *Verskillende vormen van pre-electorale coalities*

Eén manier waarop partijen een samenwerking, en daarmee een stembusakkoord, aan kunnen gaan, is via een lijstverbinding. Een lijstverbinding is een afspraak tussen twee of meer politieke partijen, waarbij deze partijen een gezamenlijke verklaring opstellen waarin staat dat zij hun lijsten met elkaar willen verbinden (Parlement & Politiek, n.d.). Aan deze afspraak is ook een verkiezingsprogramma gekoppeld en een lijst van namen van geschikte personen die in geval van verkiezingsoverwinning in de regering komen (Meuwissen, 1968, p. 343). Zo'n lijstverbinding is vooral gunstig voor de kleinere partijen, omdat zij op deze manier een grotere kans hebben om restzetels in de wacht te slepen. Restzetels worden namelijk verdeeld op basis van de grootte van de partij. Via een lijstverbinding wordt er tijdelijk een grotere partij gecreëerd, waardoor deze partijen meer kans hebben op de restzetels (Parlement & Politiek, n.d.). Een lijstverbinding is dus een manier voor het maken van pre-electorale afspraken. Burgers zijn hierdoor bekend met de volgende twee dingen: allereerst weten zij nu dat deze partijen niet met elkaar als geheel onafhankelijke delen in competitie zullen gaan tijdens de verkiezingen en daarnaast zijn de strategieën van de partijen publiekelijk gemaakt (Golder, 2006, p. 18). Een voorbeeld van partijen die een lijstverbinding zijn aangegaan, is te vinden in Nederland in 1977. Zoals in de inleiding genoemd zijn in dat jaar drie Christelijke partijen, namelijk de Katholieke Volkspartij (KVP), de Christelijke-Historische Unie (CHU) en de Anti-Revolutionaire Partij (ARP) een lijstverbinding aangegaan en zijn onder één naam campagne gaan voeren. Vervolgens is in 1980, door een fusie van deze drie partijen, het Christen-Democratisch Appèl (CDA) ontstaan (Koole 1994; De Swaan 1982; Golder, 2006, pp. 18-19).

Een andere manier waarop partijen een samenwerking aan kunnen gaan, is via *nomination agreements* (Golder, 2006). Dit houdt in dat partijen overeenkomen dat zij liever één gezamenlijke coalitie-kandidaat voordragen in elk district, dan dat elke partij zelf een eigen kandidaat voordraagt uit de eigen partij. Deze vorm van samenwerking is typisch voor landen waarbij een *single-member district* geldt. Hierbij worden kandidaten per district verkiesbaar gesteld, waarna vervolgens van elk district de kandidaat met de meeste stemmen als vertegenwoordiger namens dat district in de regering komt (Golder, 2006, p. 17). In verschillende Europese landen is deze manier van samenwerking wel eens voorgekomen. Zo zijn in het Verenigd Koninkrijk sinds 1946 meerdere keren *nomination agreements* voorgekomen. In 1980 zijn bijvoorbeeld de Liberal Party en de Social Democratic Party samen een verkiezingscampagne aangegaan, zoals genoemd in de inleiding. Beide partijen erkenden dat als zij tegen elkaar competitie zouden gaan voeren, dit voor beide negatief zou uitpakken en stelden daarom samen een kandidaat verkiesbaar (Rasmussen 1991, p. 168; Golder, 2006, p. 17).

Ook een vorm van een PEC die in veel landen voorkomt, is dat partijen publiekelijk beloven aan het volk dat zij samen zullen gaan regeren als uit de polls blijkt dat zij het goed doen. Dit is een relatief laagdrempelige manier van het vormen van een PEC, waardoor deze ook in veel landen zichtbaar is. Partijen gaan hierbij dus geen officiële lijstverbinding aan, maar doen als het ware een belofte aan het volk om na de verkiezingen samen te gaan regeren (Golder, 2006, pp. 20-21). Onder andere in Duitsland en Nederland is dit samenwerkingsverband zichtbaar geweest. Echter, partijen kunnen ook publiekelijk beloven dat zij juist níet met een bepaalde partij samen zullen gaan regeren, *anti-coalition pacts* genoemd (Golder, 2006, p. 21). Ook dit is zowel in Duitsland als in Nederland voorgekomen; partijen die weigeren om onder welke omstandigheden dan ook samen te werken met een andere partij. Hierbij is veelal sprake van een eenzijdige ‘afpraak’: partij 1 sluit partij 2 uit, maar andersom hoeft dit niet per definitie het geval te zijn.

Naast deze verschillende vormen die een PEC kan aannemen, blijkt uit onderzoek van Golder (2006) ook dat er enkele omstandigheden zijn die de kans dat er een PEC wordt gevormd, vergroot. Uit haar bevindingen blijkt dat een PEC eerder plaats zal vinden, als de partijen er een soortgelijke ideologie op na houden. Ook is de kans op een PEC groter als wordt verwacht dat de regeringscoalitie bestaat uit veel zetels en de potentiële coalitiepartners allemaal ongeveer van dezelfde grootte zijn.

2.1.2. Invloed PEC op regering

Er zijn verschillende redenen in de literatuur te vinden die uiteenzetten hoe een PEC zou kunnen zorgen voor een stabielere regering.

Allereerst is het zo dat binnen een PEC al institutionele mechanismen zijn ontwikkeld om ervoor te zorgen dat het ‘contract’ tussen partijen binnen een PEC wordt doorgezet en men zich hieraan houdt. Dit is dus anders dan bij coalities die pas na de verkiezingen worden gevormd en dan pas deze mechanismen ontwikkelen (Carroll, 2007; Democratic Audit UK, n.d.). Hieraan kan worden gekoppeld dat een coalitie bestaande uit een PEC wellicht langer kan bestaan, omdat de partijen binnen een PEC al veel meer hebben samengewerkt. Voor de verkiezingen hebben zij zich ook al aan elkaar verbonden en moeten samenwerken. Hierdoor zijn zij beter bekend met elkaars manier van werken en weten ze beter welke wensen ieder heeft. Doordat dit voor alle partijen al voor de formatie duidelijk is, kan worden verwacht dat dit zorgt voor een kortere onderhandelingsperiode. Zo kan er op korte termijn een nieuwe regering ontstaan die door ervaring met samenwerking zorgt voor stabiliteit. Wanneer eerdere samenwerking niet het geval is kan worden verwacht dat dit leidt tot langere onderhandelingsstijden, omdat deze partijen nog aan elkaar zullen moeten wennen (Carroll, 2007; Democratic Audit UK, n.d.).

Ook is het zo dat de levensduur van de regering wellicht langer is als deze bestaat uit een PEC, omdat de partijen dus ook meer met elkaar overleggen en meer overeenstemming bereiken over de grote beleidspunten die de basis gaan vormen van het beleidsprogramma. Dit kan op twee manieren verklaard worden: via een causaal effect of een selectie-effect. Het causale effect zou zijn dat partijen meer overeenstemming bereiken over de grote beleidspunten, omdat zij al meer met elkaar overlegd hebben. Anderzijds zegt het selectie-effect dat de partijprogramma’s van partijen uit een PEC überhaupt al veel overeenstemming met elkaar hebben, wat leidt tot een langere levensduur van de regering.

Ten slotte zal een PEC doorgaans niet willen dat de regering voortijdig valt en er nieuwe verkiezingen komen. Voor een PEC betekent dit namelijk dat zij moeten gaan nadenken over onder andere de volgende punten: aanpassen van hun verkiezingsstrategie, beslissingen moeten gaan nemen over of zij nog wel de PEC willen behouden en ten slotte hoe zij zich moeten opstellen tegenover partijen die voorheen niet in de regeringscoalitie zaten. Het nemen van deze beslissingen kan grote gevolgen hebben, helemaal omdat de partijen niet weten wie de burgers verantwoordelijk achten voor de val van de regering en zij dus geen enkele zekerheid meer hebben in geval van

nieuwe verkiezingen. De leiders van een PEC zullen dus te allen tijde hun best doen om te voorkomen dat de regering valt en er nieuwe verkiezingen moeten komen (Carroll, 2007; Democratic Audit UK, n.d.). Op basis van deze gevonden literatuur kan de eerste hypothese worden opgesteld, namelijk:

Hypothese 1 (Afbeelding 1): *Pre-electorale coalitie afspraken tussen partijen hebben een negatief effect op de val van een regering.*

Afbeelding 1: Hypothese 1

2.2 Rol PEC in oppositie

Zoals hiervoor beschreven, is er vrijwel geen literatuur te vinden over de rol van een PEC binnen een oppositie. Wel zijn er theorieën die mogelijk een verklaring kunnen bieden voor deze rol. In dit deel zal er beschrijving worden gegeven van verschillende theorieën die de rol van een PEC binnen een oppositie kunnen verklaren. Eerst zullen de theorieën worden besproken, waarna een koppeling zal worden gemaakt naar hoe er wordt verwacht dat dit zal werken voor een PEC in de oppositie.

2.2.1. Prisoner's Dilemma

De werking en de totstandkoming van een PEC kan worden verklaard aan de hand van het Prisoner's Dilemma. Het Prisoner's Dilemma beschrijft een niet-coöperatieve situatie waarbij de uitkomsten van de ene actor afhankelijk zijn van de eigen keuze, maar ook van de keuzes van de andere actor (Axelrod, 1980, pp. 3-4; Snyder, 1971, Snidal, 1985). Dit dilemma kan worden uitgelegd met een voorbeeld uit de internationale politiek tussen de Verenigde Staten en de Sovjet Unie. Na de Tweede Wereldoorlog was er vanuit beide landen een continue angst dat zij elkaar zouden aanvallen en het zou escaleren in een eventuele 'Derde Wereldoorlog' (Axelrod, 1980, pp. 3-4; Snyder, 1971). Beide landen zaten met een dilemma: zij konden ervoor kiezen om wel aan te gaan vallen, wat op de korte termijn de beste keuze voor henzelf is, maar dit zou op de lange

termijn ook zorgen voor schade in het eigen land. Dus gegeven de keuze van de ander, is aanvallen niet meer de rationele keuze en zou samenwerken de betere optie zijn. Als beide ervoor kiezen om samen te werken, komen beide er het beste uit (Axelrod, 1980). Maar, als vervolgens de V.S. (of Sovjet Unie) besluit om toch niet samen te werken, zal de V.S. (of de Sovjet Unie) zelf een hogere uitkomst krijgen, maar zal de Sovjet Unie (of V.S.) hieronder lijden en een lagere uitkomst krijgen. Dit zorgt er dus voor dat beide landen een motief hebben om voor niet-samenwerken te kiezen. Het gevolg is echter, dat wanneer beide landen ervoor kiezen om niet samen te werken, zij beide zullen eindigen met de laagste uitkomst, in dit geval dus oorlog (Axelrod, 1980, pp. 3-4). Deze situatie is weergegeven in tabel 1. Hieruit blijkt dat er in het Prisoner's Dilemma een spanning zit tussen individuele rationaliteit en groeps-rationaliteit. Individuele rationaliteit geeft het motief weer van beide landen om voor zichzelf de best mogelijke optie te kiezen. De keuze is hierbij zelf-georiënteerd en er wordt geen rekening gehouden met de keuze van de ander, waardoor de uitkomst niet de hoogst haalbare zal zijn. Groeps-rationaliteit geeft het motief weer van beide landen om te gaan voor de beste optie, gegeven de keuze van de ander. Dit betekent dat je weet dat deze optie niet het hoogst haalbare is voor jezelf, maar wel het hoogst haalbare gezien de omstandigheden en de keuze van de ander (Axelrod, 1980, p. 4).

Tabel 1.
Prisoner's Dilemma

		Partij B	
		Samenwerken	Niet samenwerken
Partij A	Samenwerken	10, 10	0, 5
	Niet samenwerken	5, 0	-10, -10

(Het getal links behoort bij partij A, het getal rechts bij partij B)

Aan dit model zitten echter ook beperkingen, aangezien dit slechts een versimpelde weergave is van de realiteit. In dit model wordt ervan uitgegaan dat actoren niet met elkaar kunnen overleggen, terwijl bij de vorming van een PEC dit wel het geval is. Ook wordt het binnen het Prisoner's Dilemma alleen gekeken naar twee actoren, terwijl in werkelijkheid tijdens de vorming van een PEC er ook sprake kan zijn van meerdere partijen die mogelijk een PEC gaan vormen.

Beslissingen hangen zo dus niet alleen af van actor A en actor B, maar kunnen ook afhangen van actor C, D, E et cetera (Axelrod, 1980, p. 5). Het is belangrijk om te benadrukken dat in dit dilemma er meerdere factoren een rol spelen die niet in het model zijn meegenomen. Echter, om het proces inzichtelijk te maken is het van belang om allereerst naar een zo eenvoudig mogelijke weergave te kijken (Axelrod, 1980, p. 5).

2.2.2. De rationelekeuzetheorie

Binnen dit onderzoek wordt er vanuit gegaan dat actoren binnen het Prisoner's Dilemma te allen tijde een keuze zullen maken gebaseerd op rationaliteit. Hiervoor dient eerst de rationelekeuzetheorie uitgelegd te worden.

De (orthodoxe) rationelekeuzetheorie (Homans, 1961; Blau, 1964; Coleman, 1973) stelt dat individuen een rationele keuze maken over een bepaalde situatie en dat deze keuze beïnvloed wordt door een aantal aannames. Ten eerste wordt gesteld dat individuen volledige informatie over de omgeving hebben en dat de overtuigingen die individuen hebben niet gevormd worden door anderen of andere macro factoren. Er wordt van uitgegaan dat men de volledige informatie bezit over de situatie, dat hij of zij alle mogelijkheden kan afwegen en dat hij of zij de juiste kosten en baten van iedere afweging kent. Een tweede aanname is dat individuen gegeven en stabiele voorkeuren hebben en dat deze over de tijd heen niet veranderen. Een derde aanname is dat individuen alleen naar hun eigen voorkeuren en eigen gewin kijken en geen rekening houden met de voorkeuren van anderen. Ook is het idee dat individuen alleen maar materialistische voorkeuren hebben en dat individuen volmaakt rationeel handelen. Hierbij gaat men ervan uit dat individuen een kosten-baten-afweging maken van mogelijke opties, wat zal leiden tot de best verwachte uitkomst. Uit deze (orthodoxe) rationelekeuzetheorie blijkt dus dat individuen volledige informatie bezitten over alle mogelijke uitkomsten in hun omgeving en dat ze, gegeven hun eigen stabiele voorkeuren die zelf-georiënteerd en materialistisch zijn, een keuze maken die leidt tot de best mogelijke uitkomst (Homans, 1961; Blau, 1964; Coleman, 1973). Het is belangrijk om te benadrukken dat het beeld dat wordt neergezet door de rationelekeuzetheorie een versimpelde weergave is van de realiteit. Echter, ook hiervoor geldt dat, om het proces te begrijpen, het van belang is eerst naar een zo simpel mogelijke weergave van de werkelijkheid te kijken.

Voor toepassing van de rationelekeuzetheorie op het proces van het vormen van een PEC, dient er nog een extra model te worden toegevoegd. Dit is het model van Downs (1957) dat kijkt

naar electorale competitie. Hierbij worden partijen gezien als een ‘team van mensen’ dat probeert om zo veel mogelijk steun te krijgen tijdens de verkiezingsperiode met als doel om in de regering te komen. Deze partijen proberen zo niet alleen stemmen voor zichzelf te winnen, maar ook om het aantal stemmen te maximaliseren ten nadele van de concurrent (Strøm, 1990, p. 566). Hierbij wordt ervan uitgegaan dat elke actor in het model, of dit nu een individu, een partij of een apart gevormde coalitie is, te allen tijde rationeel zal handelen. Dit betekent dat alle acties die actoren ondernemen, gericht zijn op het behalen van hun doel met daarbij een minimaal gebruik van hulpbronnen. Hierbij blijft gelden dat de baten hoger moeten zijn dan de kosten (Downs, 1957, p. 137).

De rationelekeuzetheorie legt de focus op acties van individuen op het microniveau, maar wij verwachten dat de beschreven processen ook van invloed zullen zijn op groepen, en in ons geval op politieke partijen. Op basis van de rationelekeuzetheorie verwachten wij dat partijen altijd zullen kijken naar hun voorkeuren en wat bepaalde beslissingen hen zou kunnen opleveren. Zij zullen hierbij een kosten-baten-analyse maken om zo te bepalen wat voor hen het beste is. Wat voor hen het beste is, zal afhankelijk zijn van de situatie waarin zij zich bevinden. Zo kan er een situatie zijn waarin er sprake is van veel kleine partijen die zich verkiesbaar stellen, waardoor het moeilijker is voor een kleine partij om genoeg stemmen te krijgen om in de regeringscoalitie te komen (Verthé & Deschouwer, 2011, p. 411; Parlement & Politiek, n.d.). Deze partijen zullen in deze situatie een kosten-baten-analyse maken om te bepalen of het loont een PEC te vormen met andere (kleine) partijen.

Zij kijken hierbij ook naar mogelijke acties van andere partijen en proberen hier vervolgens zo veel mogelijk op te anticiperen. Bijvoorbeeld wanneer er al veel afspraken gemaakt zijn tussen verschillende andere partijen, zal partij A toch eerder besluiten een PEC te vormen met partij B dan wanneer dit niet het geval was. Dit omdat de andere gevormde PEC een sterk blok vormt waartegen partij A en B samen sterker opgewassen zullen zijn dan wanneer zij alleen verder zouden gaan. Zowel voor partij A als partij B geldt dat dan de baten hoger zullen zijn dan de kosten, waardoor het een rationele keuze is om een PEC te vormen, bijvoorbeeld door middel van het aangaan van een lijstverbinding met andere partijen.

2.2.3. Situaties

Er zijn verschillende situaties te verwachten wat betreft het vormen van een oppositie met daarin een PEC en daarbij een mogelijke val van de regering.

Situatie 1

De eerste situatie is de situatie waarbij de volledige PEC in de regeringscoalitie terechtkomt. In het voorgaande is dit reeds beschreven en aangezien dit onderzoek zich focust op de oppositie, zal hier verder geen aandacht aan worden besteed. Er valt te verwachten dat op het moment dat een PEC in z'n geheel in de regeringscoalitie terecht komt, er een stabiele regering zal zijn en de kans klein is dat de regering voortijdig valt (Democratic Audit UK, n.d; Meuwissen, 1986, pp. 345-346; Chiru, 2014, p. 168).

Situatie 2

De tweede situatie die zich voor kan doen, is de situatie waarbij de volledige PEC terechtkomt in de oppositie met mogelijk nog andere partijen die geen onderdeel waren van de PEC. We kunnen dus aannemen dat het oorspronkelijke doel van de PEC om in de regeringscoalitie terecht te komen niet behaald is op het moment dat deze volledig in de oppositie terecht komt. Vervolgens kan de PEC in de oppositie twee dingen doen: de betrokken partijen kunnen enerzijds ervoor kiezen om de PEC te laten vallen en als onafhankelijke partijen door te gaan binnen de oppositie, anderzijds kunnen zij ervoor kiezen om door te gaan met de PEC en hun doel te veranderen. Dit is schematisch weergegeven in tabel 2 aan de hand van het Prisoner's Dilemma.

Tabel 2.

Prisoner's Dilemma situatie 2

		Partij B	
		PEC doorzetten	PEC beëindigen
Partij A	PEC doorzetten	10, 10	0, 5
	PEC beëindigen	5, 0	-10, -10

(Het getal links behoort bij partij A, het getal rechts bij partij B)

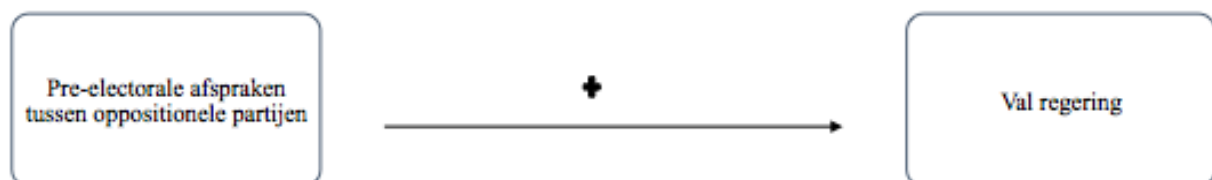
Kiezen zij voor de eerste optie, dan verwachten wij dat het effect van de PEC wegvalt en de regeringscoalitie dus niet méér tegenstand zal ervaren vanuit de oppositie, dan wanneer partijen van tevoren geen PEC hadden gevormd. Echter, deze optie zullen partijen niet snel kiezen, aangezien dit voor beide partijen de meeste lage uitkomst biedt zoals weergegeven in tabel 2.

Aangezien hier de PEC zal worden beëindigd, is het niet noodzakelijk om dit in dit onderzoek te toetsen. Deze optie zal dan ook niet worden meegenomen in de analyse.

Wij verwachten aan de hand van het Prisoner's Dilemma in tabel 2 dat partijen er eerder voor zullen kiezen om de PEC door te zetten aangezien dit de hoogst haalbare uitkomst is. Dit is de hoogst haalbare uitkomst, omdat partijen die een PEC gevormd hebben, ook al vóór de verkiezingen intensief met elkaar hebben samengewerkt. Hierdoor zijn partijen gewend met elkaar te overleggen en zullen zij meer overeenstemming bereiken over de grote standpunten waarvoor zij zich hard willen maken (Meuwissen, 1986; Carroll, 2007; Democratic Audit UK, n.d.). Het doel van de PEC zal nu veranderen naar wat dan de best mogelijke uitkomst is voor hen. Eerst was de best mogelijke uitkomst om samen in de regeringscoalitie te komen, nu is de best mogelijke uitkomst veranderd. Op basis van de rationelekeuzetheorie kunnen we stellen dat partijen opnieuw een kosten-baten-analyse zullen doen (Homans, 1961; Blau, 1964; Coleman, 1973). De voorkeuren van de partijen zijn dus veranderd, aangezien het oorspronkelijke doel niet is behaald. Zij zullen een nieuw doel moeten bepalen.

Ze kunnen ervoor kiezen om zich tegen de regeringscoalitie te keren. Dit kan door zich volledig tegen de regeringscoalitie te keren of door zich tegen bepaalde standpunten van de regeringscoalitie te keren. Dit doen ze met als doel om de regeringscoalitie te laten vallen, waardoor zij mogelijk na nieuwe verkiezingen wel in de regeringscoalitie terecht kunnen komen. Op basis van deze situatie wordt het volgende verwacht:

Hypothese 2 (Afbeelding 2): *Pre-electorale afspraken tussen oppositionele partijen hebben een positief effect op de val van een regering.*

Afbeelding 2: Hypothese 2

Situatie 3

De derde situatie die voor te stellen is, is een situatie waarbij zowel partijen van de PEC in de regeringscoalitie, als partijen van de PEC in de oppositie terecht zijn gekomen. In de praktijk zal dit echter weinig voorkomen, maar toch is het belangrijk om voor een volledig beeld ook met deze

optie rekening te houden. In deze situatie is het lastiger te voorspellen hoe dit invloed kan hebben op een eventuele val van de regering. In deze situatie zijn verschillende scenario's mogelijk:

Het eerste scenario is een scenario waarbij de PEC valt. De partijen gaan apart van elkaar door en de afspraken die van te voren zijn gemaakt, hebben geen betekenis meer. Kiezen zij voor dit scenario, dan verwachten wij dat het effect van de PEC wegvalt en de regeringscoalitie dus niet méér tegenstand zal ervaren vanuit de oppositie, dan wanneer partijen van tevoren geen PEC hadden gevormd. Aangezien hier de PEC zal worden beëindigd, is het niet noodzakelijk om dit in dit onderzoek verder te toetsen. Deze optie zal dan ook niet worden meegenomen in de analyse.

Het tweede scenario (tabel 3) is een scenario waarbij de partijen die in de oppositie zitten, samen de PEC voortzetten en partijen die in de regeringscoalitie zitten, samen de PEC voortzetten. Dit scenario is echter alleen mogelijk wanneer een PEC uit minimaal vier partijen bestaat. De verschillende partijen zullen dan als twee onafhankelijke PEC's voortgaan. De ene helft zal in de regeringscoalitie zitten, de andere helft in de oppositie, maar de oorspronkelijke PEC blijft wel bestaan. Zowel de partijen in de regeringscoalitie als in de oppositie zullen zich houden aan de eerder gevormde afspraken in de PEC. Hierbij wordt verwacht dat de regerings-coalitiepartijen van de oorspronkelijke PEC meer steun zullen krijgen van de oppositiepartijen uit de oorspronkelijke PEC. De oppositiepartijen uit de oorspronkelijke PEC zullen dan minder weerstand bieden, omdat zij het op veel punten nog steeds eens zullen zijn met elkaar. Voor de partijen uit de oorspronkelijke PEC in de oppositie is het dan ook een rationele keuze om de standpunten van de partijen in de regeringscoalitie die in de PEC zaten te steunen. Door de standpunten te steunen van deze regerings-coalitiepartijen uit de oorspronkelijke PEC zullen alsnog de belangen van de oppositiepartijen uit de oorspronkelijke PEC behartigd worden. De oppositie heeft minder macht dan de regeringscoalitie, dus is het voor die partijen de slimste keuze om de regeringscoalitie op de overeenkomstige standpunten te steunen.

Tabel 3.

Prisoner's Dilemma situatie 3, scenario 2

		Partijen PEC oppositie	
		PEC doorzetten	PEC beëindigen
Partijen PEC coalitie	PEC doorzetten	10, 10	0, 5
	PEC beëindigen	5, 0	-10, -10

(Het getal links behoort bij partij A, het getal rechts bij partij B)

Een derde scenario dat mogelijk is, is dat de partijen uit de oorspronkelijke PEC in de regeringscoalitie niet bij hun standpunten blijven. Hierbij verwachten wij dat zij meer tegenstand zullen krijgen van de oppositiepartijen uit de oorspronkelijk gevormde PEC. Partijen binnen de oppositie van de oorspronkelijk gevormde PEC zullen merken dat de partijen in de regeringscoalitie uit de oorspronkelijke PEC, veranderd zijn van standpunt, waardoor de belangen van deze partijen in de oppositie minder behartigd zullen worden. Wij verwachten dat de oppositiepartijen uit de oorspronkelijke PEC opnieuw een kosten-baten-analyse zullen maken en op basis daarvan zullen besluiten om zich tegen de regering te keren en meer weerstand te bieden (Homans, 1961; Blau, 1964; Coleman, 1973). Op deze manier is de kans op een eventuele val van de regering groter, waardoor er nieuwe verkiezingen zullen komen en er voor deze oppositiepartijen een nieuwe kans is om in de regeringscoalitie terecht te komen. Hierdoor zullen mogelijk hun belangen alsnog behartigd worden. In dit scenario is geen sprake van een Prisoner's Dilemma, omdat een partij (hier de regeringscoalitie) al een besluit heeft genomen; de PEC beëindigen. De oppositie kan alleen nog reageren op de keuze die de regeringscoalitie al gemaakt heeft.

Situatie 4

Een laatste situatie is die waarin één partij meerdere PEC's gevormd heeft. Dit betekent dat één partij met meerdere verschillende groepen afspraken gemaakt heeft, waardoor deze partij tot twee verschillende PEC's behoort (PEC1 en PEC2). Wanneer PEC1 in de regeringscoalitie terecht komt, wordt PEC2, indien zij bestaat uit twee partijen, direct ontbonden. Bestaat deze PEC2 uit

meer dan twee partijen, dan is het aan de overige partijen of de PEC wordt doorgezet of niet. Het kan voor de overgebleven partijen rationeel zijn alsnog als één blok te handelen, om zo sterker te staan in de oppositie. Wanneer PEC1 en PEC2 allebei in de oppositie terecht komen, zal er geen reden bestaan om de bestaande PEC's te beëindigen. Aangezien de afspraken al gemaakt zijn en de standpunten van de verschillende partijen uit de PEC's niet veranderd zijn, is het rationeel om dit door te zetten.

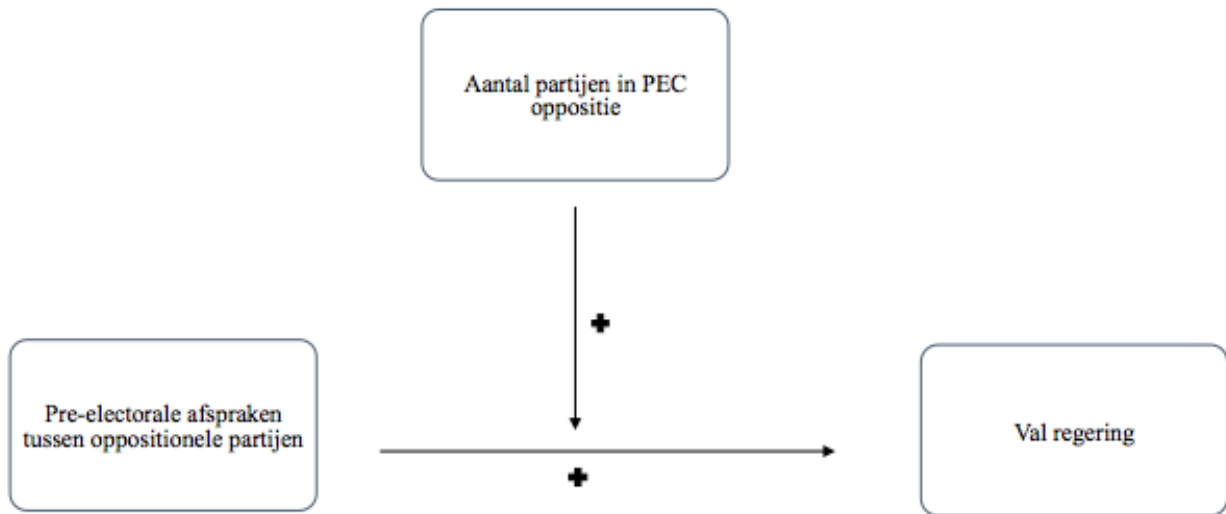
2.2.4. Grootte van de gevormde PEC's

Naast dat PEC's op zichzelf invloed kunnen hebben op de val van de regering, kan ook de grootte van die gevormde PEC's een rol spelen.

Uit verschillende onderzoeken naar de effecten van groepsgrootte blijkt dat de grootte van de groep effect heeft op de cohesie binnen zo'n groep (Bogart & Lundgren, 1974; Fisher, 1953; Seashore, 1954). Het bleek dat leden binnen grotere groepen, deze groepen als meer competitief beschouwden, er minder sprake was van een eenheid en er meer discussies waren. De tevredenheid van de leden nam dus af naarmate de groepsgrootte toenam (Steiner, 1972).

Er wordt in dit onderzoek verwacht dat de resultaten uit de bovenstaande beschreven onderzoeken ook van toepassing zijn op de grootte van PEC's binnen de oppositie. Des te meer partijen er deelnemen aan een PEC in de oppositie, des te groter is de kans dat de regering voortijdig zal vallen. Er is besloten de grootte van de PEC mee te nemen als een interactie-effect. Op basis daarvan is de volgende hypothese:

Hypothese 3 (afbeelding 3): Hoe meer oppositionele partijen deelnemen aan een pre-electorale coalitie des te sterker het positieve effect van pre-electorale afspraken zal zijn op de val van een regering.

Afbeelding 3: Hypothese 3

2.2.5. Overige determinanten

Minderheids- en meerderheidsregering

Een belangrijke factor die van invloed zou kunnen zijn op de duur van regeringscoalities, is het soort coalitie dat zij vormen. In dit onderzoek zal een onderscheid worden gemaakt tussen meerderheids- en minderheidsregeringen. Een meerderheidsregering houdt in dat de regeringscoalitie zelf een meerderheid heeft in de Tweede Kamer, waardoor verwacht wordt dat het functioneren van deze regeringscoalitie goed zal zijn (Parlement & Politiek, n.d.). Bij een minderheidsregering is dit niet het geval: de regeringscoalitie heeft hier geen meerderheid in de Tweede Kamer en heeft elke keer opnieuw weer de steun van de oppositiepartijen nodig (Parlement & Politiek, n.d.; Herman en Pope, 1973, 192-193). Er blijkt niet alleen dat een minderheidsregering vaker leidt tot instabiliteit en conflicten dan een meerderheidsregering (Strom, 1984, p. 205). Ook is het risico dat de regeringscoalitie vroegtijdig valt groter bij minderheidsregeringen, vanwege het feit dat zij minder in staat zijn om effectief beleid door te voeren (Strøm & Swindle, 2002).

Polarisatie

Een institutionele factor die van invloed zou kunnen zijn op een mogelijke eerdere val van een regering is polarisatie. Polarisatie meet het absolute ideologische verschil tussen de grootste rechtse partij en de grootste linkse partij in het gehele politieke systeem (Golder, 2006). Hoe meer

polarisatie er binnen een politiek systeem aanwezig is, des te scherpere ideologische en sociale conflicten er tussen partijen zullen zijn (Thomassen, 2000, p. 33). Hierbij zouden we ervan uit kunnen gaan dat de verdeeldheid in het politieke systeem op zichzelf al invloed heeft op een mogelijk eerdere val van een regering. Dit omdat eerder onderzoek heeft aangetoond dat een sterke mate van polarisatie ervoor zorgt dat kiezers meer waarde en belang hechten aan de uitkomst van de verkiezingen. Het gevolg is dat de opkomst van de verkiezingen hoger zal zijn (Downs, 1957; Powell, 1986; Grofman, 1996). De mate van polarisatie zorgt op deze manier dan ook voor een andere ‘basissituatie’. Een hoge mate van polarisatie betekent een hogere opkomst bij de verkiezingen waardoor de verdeling van partijen die uiteindelijk terechtkomen in de regeringscoalitie, dan wel in de oppositie, kan verschillen van een verkiezingsjaar waarin er een lage mate van polarisatie geldt in het partijsysteem en er een lagere opkomst is. Er wordt dan ook verwacht dat polarisatie effect kan hebben op (het gebrek aan) de stabiliteit en een eventuele eerdere val van een regering. In de analyse naar de duur en eventuele val van een regering is het daarom van belang om ook voor polarisatie te controleren. Er wordt in dit onderzoek verwacht dat naarmate een partijsysteem meer gepolariseerd is, er meer verdeeldheid zal zijn tussen politieke partijen en dit een positief effect zal hebben op een val van een regering. Een regering zal dus mogelijk eerder vallen.

Inauguratie (investiture vote)

Investiture vote, ook wel de wettelijke stem van goedkeuring of inauguratie genoemd, houden de ‘formatie regels’ in waar noodzakelijkerwijs aan voldaan dient te zijn voordat een regering officieel geïnstalleerd mag worden (Cheibub, Martin & Rasch, 2013; Nguyễn-Duy, 2011, p. 2). Deze regels verschillen per land. Zo geldt bijvoorbeeld in Nederland dat een nieuwe regering pas officieel geïnstalleerd mag worden, nadat deze de belofte heeft gedaan aan de koning van het land (Driemeier & Roozendaal, 1998). In België en Italië daarentegen dient de nieuwe regering een absolute meerderheid van de stemmen van het parlement te krijgen, voordat deze officieel geïnstalleerd kan worden (Driemeier & Roozendaal, 1998).

Doordat het parlement bij deze tweede manier invloed uit kan oefenen bij de installatie van een nieuwe regering, wordt de vrijheid van keuze en actie van de regerings-coalitiepartijen ingeperkt. Dit draagt bij aan de bescherming en stabiliteit van de nieuwe regering (Nguyễn-Duy, 2011). Tevens kunnen de oppositiepartijen in geval van deze wettelijke stem van goedkeuring ook

invloed uitoefenen doordat zij nodig zijn om een meerderheid van het parlement te halen. Het geeft daarmee deze partijen de mogelijkheid en de kans om de toekomstige regering te weigeren, op het moment dat deze regeringscoalitie niet voldoende voldoet (Saalfeld, 2008). Aan het begin kan daarom worden verwacht dat bij aanwezigheid van een wettelijke stem van goedkeuring de regeringscoalitie eerder zal vallen, door onvoldoende steun van de overige partijen. Echter, op de lange termijn zal deze regeringscoalitie daarentegen langer meegaan omdat regeringscoalities die niet als voldoende werden gezien, al zijn tegengehouden (Saalfeld, 2008). Er wordt verwacht dat landen waar wel een wettelijke stem van goedkeuring aanwezig is, de regeringscoalities langer mee zullen gaan. In landen waar geen wettelijke stem van goedkeuring aanwezig is, wordt verwacht dat de regeringscoalities eerder zal vallen.

3. Data en methoden

3.1 Beschrijving gebruikte datasets

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van drie verschillende datasets. De eerste dataset is de “Party Government Data Set” (Seki, Katsunori & Williams, 2014), waarbij kenmerken van regeringen uit 48 democratieën na de Tweede Wereldoorlog zijn beschreven. Deze dataset is gebaseerd op oorspronkelijke data afkomstig van Woldendorp, Keman en Budge (WKB) (2000), echter deze data reiken niet verder dan de late jaren ‘90. Aan de “Party Government Data Set” (Seki, Katsunori & Williams, 2014) zijn daarom ook de jaren 1991 - 2011 toegevoegd. Deze dataset is opgesplitst in drie aparte databestanden, namelijk 1) Governments, 2) Ministers, en 3) Government Partisanship. Alleen dataset 1) Governments zal in dit onderzoek gebruikt worden, omdat deze informatie bevat over de samenstelling van regeringen, waardoor er verklaringen kunnen worden gegeven voor de formatie van regeringen, de duur van regeringen en de val van regeringen (Seki & Williams, 2013).

Ten tweede is gebruik gemaakt van de dataset uit het proefschrift *Pre-Electoral Coalition Formation in Parliamentary Democracies* van Sona Golder (2006). In dit proefschrift is gekeken naar 292 regeringscoalities bij verkiezingen van 21 geïndustrialiseerde parlementaire democratieën tussen 1946 en 1998. Er is in dit onderzoek voor gekozen om te kijken tot en met het jaar 1998, omdat voor de periode daarna nog niet alle benodigde gegevens beschikbaar zijn. Over de periode 1946 tot en met 1998 zijn deze gegevens wel beschikbaar en dus is het mogelijk hierover een completer beeld neer te zetten. Deze dataset bevat veel informatie over PEC's en is hierdoor als uitgangspunt voor dit onderzoek gekozen.

Een derde en een vierde dataset waar gebruik van is gemaakt, is de dataset genaamd *European Representative Democracy* (The European Representative Democracy data archive, 2014) en de dataset *Coalition Governments in Western Europe Data set* (The European Representative Democracy data archive, 2006). Dit data-archief is een archief dat bestaat uit informatie over 640 kabinetten van 29 verschillende Europese democratieën, verzameld vanaf 1946.

In dit onderzoek zijn deze vier datasets bijeengevoegd. Er is voor gekozen om slechts 17 landen uit het databestand van Golder (2006) mee te nemen, omdat over sommige landen

gewoonweg te weinig geschikte data beschikbaar waren in de databestanden waar in dit onderzoek mee wordt gewerkt. Het toevoegen van deze landen was dan ook niet relevant voor deze analyse. Het gaat hierbij om de volgende landen die buiten beschouwing zijn gelaten: Griekenland, Japan, Israël en Nieuw-Zeeland.

3.2 Beschrijvende resultaten

In onderstaande tabel, tabel 4, zijn de beschrijvende gegevens te vinden van de data uit dit onderzoek.

Tabel 4
Beschrijvende gegevens over Pre-Electorale Coalities (PEC's) per land

Land	Verkiezingsjaar	Aantal verkiezingen	Aantal PEC's
Australië	1946 – 1998	22	24
België	1946 – 1999	15	8
Denemarken	1947 – 1998	21	7
Duitsland	1949 – 1998	13	16
Finland	1948 – 1999	14	2
Frankrijk	1946 – 1997	14	32
IJsland	1946 – 1999	15	7
Ierland	1948 – 1997	16	9
Italië	1948 – 1996	12	7
Luxemburg	1954 – 1999	9	3
Nederland	1946 – 1998	14	7
Noorwegen	1949 – 1997	13	8
Oostenrijk	1949 – 1995	14	10
Portugal	1976 – 1999	6	5
Spanje	1977 – 1996	7	10
Verenigd Koninkrijk	1950 – 1997	14	2
Zweden	1948 – 1998	16	7
Totaal		235	164

3.2.1. Aantal PEC's

Voor elk van de 17 landen is gekeken in welk verkiezingsjaar er wel (1) of geen (0) sprake was van een PEC. In sommige jaren hebben er twee verkiezingen binnen één jaar plaatsgevonden,

deze zullen dan ook beide worden meegenomen in de analyse. Zij zullen dan als onafhankelijke gevallen beschouwd worden. Hierbij kan het dus ook zo zijn dat er verschillende PEC's zijn gevormd bij deze verschillende verkiezingen. Dit komt in totaal vijf keer voor.

Er zijn ook gevallen waarbij in één jaar meerdere regeringen zijn gevormd, maar er geen nieuwe verkiezingen hebben plaatsgevonden. In dit geval heb je te maken met dezelfde PEC's en dan is gekozen om in navolging van Golder (2006), deze meerdere regeringen niet als onafhankelijke gevallen te beschouwen. Aangezien hier dezelfde PEC's gelden, wordt in dit onderzoek verwacht dat het niet nodig is om deze twee keer mee te nemen in de analyse. Er zal in dat geval gekeken worden naar de langst zittende regering van dat jaar.

Het bleek dat van de 235 verkiezingen die er in totaal zijn gehouden tussen 1946 en 1998 in de 17 landen, er 164 keer een PEC is gevormd. Dit is weergegeven in de beschrijvende tabel 4. Het kan hierbij ook zijn dat van die 164 PEC's er ook meerdere PEC's in eenzelfde verkiezingsjaar in eenzelfde land zijn gevormd. Dit komt in 27 van de jaren voor en is te zien in tabel 5.

Tabel 5
Landen en verkiezingsjaren met meer dan één PEC

Land	Jaar	Aantal PEC's
Australië	1958	2
Australië	1961	2
Oostenrijk	1986	2
Duitsland	1972	2
Duitsland	1976	2
Duitsland	1980	2
Duitsland	1990	2
IJsland	1959	2
Ierland	1997	2
Italië	1994	3
Italië	1996	2
Nederland	1977	2
Nederland	1989	2
Spanje	1977	3
Spanje	1979	2
Spanje	1986	2
Zweden	1973	2
Frankrijk	1962	2
Frankrijk	1967	4
Frankrijk	1968	3
Frankrijk	1973	4
Frankrijk	1978	4
Frankrijk	1981	3
Frankrijk	1986	2
Frankrijk	1988	3
Frankrijk	1993	4
Frankrijk	1997	3

3.2.2. Levensduur van een regering

De levensduur van een regering is gemeten door de einddatum van de oude regering te stellen op de dag voor de start van de nieuwe regering en dit te vormen tot een continue variabele (Seki & Williams, 2013). Hierbij dient echter wel rekening gehouden te worden met het feit dat regeringscoalities vaak eerder vallen dan de dag voor de start van een nieuwe regering en daarom

kan deze definitie iets afwijken van de werkelijkheid. Het blijkt dat in de 276 verkiezingsjaren¹ de gemiddelde levensduur van de bijbehorende regeringen 895 dagen is.

Voor de aanvullende analyse is de levensduur van een regering gemeten aan de hand van een andere variabele. Dit is de variabele voor duur uit het Parliamentary Democracy Data Archive, die de start van een nieuwe regering meet vanaf het moment dat deze officieel geïnstalleerd of geïnaugureerd is. Dit betekent dat hierbij de formatieperiode niet wordt meegenomen, wat wel het geval is bij de duur van de variabele die in dit onderzoek als uitgangspunt wordt gebruikt.

3.2.3. De PEC in de regeringscoalitie of oppositie

Naast de vraag of er daadwerkelijk een PEC gevormd is, is het van belang te bezien of de PEC na de verkiezingen in de regeringscoalitie terecht is gekomen of in de oppositie. Hiervoor zijn twee variabelen aangemaakt. Daarnaast is het ook van belang te bezien onder welke voorwaarden de PEC in de oppositie dan wel de regeringscoalitie terecht is gekomen: vormde de PEC de gehele regeringscoalitie/oppositie, of zaten er nog andere partijen bij? Daarbij kan bezien worden of de PEC in zijn geheel in de oppositie dan wel regeringscoalitie terecht is gekomen. Hier zijn vijf variabelen voor gemaakt. Deze zeven variabelen zijn geconstrueerd op basis van de indeling van partijen uit het *European Representative Democracy* data-archief (2014), in combinatie met de data van Golder (2016).

Het blijkt dat van de 164 gevormde PEC's, er 73 gevallen in de regeringscoalitie terecht zijn gekomen en 93 gevallen in de oppositie. Het blijkt dat in 47 gevallen de gevormde PEC in zijn geheel in de regeringscoalitie terecht is gekomen, zonder andere partijen erbij. In 24 gevallen is de gevormde PEC in de regeringscoalitie terecht gekomen met andere partijen erbij. Het blijkt nooit voor te komen dat alleen de PEC de gehele oppositie uitmaakt, dus zonder andere partijen. Wel komt in 91 gevallen de PEC in de oppositie terecht met nog andere partijen erbij. Slechts twee keer komt het voor dat de PEC deels in de regeringscoalitie terecht komt en deels in de oppositie.

3.2.4. De oorzaak van de val van de regering

Waarom een regering is gevallen, is erg van belang voor dit onderzoek. Een regering kan vallen om verschillende redenen. Zo kan een regering vallen door te weinig oppositionele steun, maar ook gezondheidsproblemen of onenigheid in de regering kunnen een rol spelen (Seki & Williams, 2013). In dit onderzoek zal vooral gekeken worden naar een val van een regering naar aanleiding

van discretionaire oorzaken. Hierbij zijn twee verschillende categorieën te onderscheiden: 1) een tekort aan parlementair support en 2) onenigheid in de regeringscoalitie. Er is gekozen om deze beide categorieën mee te nemen, omdat de eerste categorie direct betrekking heeft op de oppositie, het is een tekort aan steun vanuit de oppositiepartijen. De tweede categorie zou indirect beïnvloed kunnen zijn door de oppositie; dit is bijvoorbeeld het geval wanneer oppositiepartijen erin slagen om onenigheid in de regeringscoalitie te veroorzaken. In totaal komt het in 86 gevallen voor dat de regering voortijdig gevallen is naar aanleiding van een tekort aan parlementair support.

3.2.5. Overige determinanten

Polarisatie

Voor het verkrijgen van gegevens over de mate van polarisatie in de verschillende landen en jaren, zijn data over de politieke partijen van de Manifesto Research Group gebruikt. Hierin heeft elke partij een waarde gekregen op een eendimensionale schaal tussen de -100 (extreem links) en +100 (extreem rechts) (Budge, Klingemann, Volkens, Bara, & Tanenbaum, 2001). Dit is gedaan door te kijken naar de sterkte van de onderhandelingspositie van de partij, de links-rechts-positie van de partij en naar het gemiddelde van de links-rechts-posities van alle partijen tezamen. Op basis hiervan is de waarde per partij tot stand gekomen en zo is er vervolgens aan elk partijsysteem in elk verkiezingsjaar een waarde toegekend tussen de 0 en 100 van de mate van polarisatie. Hoe hoger een partijsysteem op deze variabele scoort, des te meer dit systeem gepolariseerd is (Golder, 2006, p. 89).

Minderheids- en meerderheidsregering

Aangezien het hebben van een minderheids- dan wel meerderheidsregering invloed kan hebben op een eventuele eerdere val van de regering, is het belangrijk om hiervoor te controleren in de analyse. Dit is gedaan aan de hand van een variabele waarbij er een onderscheid is gemaakt tussen meerderheidsregeringen (1) en minderheidsregeringen (0). Het blijkt dat van de regeringen afkomstig uit de 276 verkiezingsjaren¹, in 88 van de gevallen na de verkiezingen een minderheidsregering gevormd werd en in 188 gevallen een meerderheidsregering.

Inauguratie (investiture vote)

Er is in dit onderzoek een onderscheid gemaakt tussen landen waar wel een wettelijke stem van goedkeuring geldt (1) en landen waar deze niet aanwezig is (0). Het blijkt dat van de 17 landen die gebruikt zijn in dit onderzoek, er in 6 landen een wettelijke stem van goedkeuring aanwezig is. Het gaat om de volgende landen: Duitsland, Ierland, Italië, Portugal, Spanje en Zweden.

Aantal partijen in de gevormde PEC

Het aantal partijen in de PEC is van belang voor de analyse in dit onderzoek, aangezien het mogelijk is dat het effect van een PEC op een mogelijke eerdere val van een regering kan verschillen naar het aantal partijen dat een PEC vormt. Dit wordt onderzocht aan de hand van twee interactietermen. De eerste interactieterm wordt gevormd door het aantal partijen in de PEC te vermenigvuldigen met de PEC's die terecht zijn gekomen in de oppositie. De tweede interactieterm wordt gevormd door het aantal partijen in de PEC te vermenigvuldigen met de PEC's die terecht zijn gekomen in de coalitie. Er is voor gekozen om ook een interactieterm te maken voor PEC's binnen de coalitie, omdat op deze manier naar het verschil in effect tussen coalitie en oppositie gekeken kan worden.

3.3 Statistische techniek: de Cox regressie

Een veelgebruikte statistische techniek voor tijd-tot-tijd gebeurtenissen, die ook in dit onderzoek gebruikt zal worden, is de Cox regressie. Deze techniek wordt gebruikt omdat in dit onderzoek sprake is van censoring. Hierbij heb je te maken met *competing risk situations*: er kunnen meerdere dingen gebeuren waardoor je datgene wat je wilt waarnemen niet meer kan waarnemen. In dit onderzoek bijvoorbeeld zijn wij geïnteresseerd in het sneuvelen van regeringen door politieke redenen, maar het kan zo zijn dat er na een x aantal jaar nieuwe verkiezingen komen. In dat geval kan je het sneuvelen van de regering door politieke redenen niet meer waarnemen. Er vinden hierbij dus concurrerende gebeurtenissen plaats, waardoor de regering niet meer bloot staat aan het risico door discretionaire oorzaken te sneuvelen. Deze gevallen dienen dan ook als gecensureerd te worden beschouwd. De Cox Regressie maakt het mogelijk om ook met deze factoren rekening te houden. De uitkomst waarop de analyse gericht is wordt ook wel de *hazard rate* genoemd. Dit is het risico of de kans dat een bepaalde gebeurtenis plaats zal vinden, gegeven het feit dat dat tot op dat moment nog niet is gebeurd. Voor deze *hazard ratios* geldt de aanname

dat zij constant zijn over de tijd heen. Dit betekent dat elke variabelen een constante bijdrage levert aan het risico dat een gebeurtenis plaats zal gaan vinden (Cox, 1972).

In dit onderzoek wordt gekeken naar het effect van een PEC in de oppositie op een discretionaire val van een regering. Hierbij geldt de discretionaire val als de gebeurtenis die mogelijk plaatsvindt. De variabelen die worden toegevoegd in het model zullen ieder een *hazard ratio* score krijgen, die vervolgens bijdragen aan het risico op een eventuele eerder val van een regering.

3.4 Resultaten Cox regressie

Er zijn verschillende Cox regressie analyses uitgevoerd, die weergegeven zijn in verschillende modellen in tabel 6.

Als eerste is een analyse gedaan waarin alleen de variabelen meegenomen zijn die de zogenaamde ‘state of the art’ situatie vormen (model 1). Er wordt vanuit gegaan dat deze variabelen altijd invloed zullen hebben op een eventuele eerdere val van een regering. Het betreft de variabelen polarisatie, wettelijke stem van goedkeuring (*investiture vote*) en het hebben van een minderheids- dan wel meerderheidsregering. Voor minderheids- dan wel meerderheidsregering blijkt dat er geen significante relatie is tussen het hebben van een minderheids- of meerderheidsregering en een eventuele eerdere val van een regering (Exp (B) = .846, p = .253). Zowel voor de variabele wettelijke stem van goedkeuring (*investiture vote*), als de variabele polarisatie wordt een significant effect gevonden. Het blijkt dat wanneer er in een land een wettelijke stem van goedkeuring geldt, het risico dat een regering eerder valt door parlementaire tegenstand met 65% toeneemt (Exp (B) = 1.650, p = .021). Bij de variabele polarisatie blijkt dat wanneer er in het partijsysteem sprake is van een hoge mate van polarisatie, het risico dat een regering eerder valt door parlementaire tegenstand met 1% afneemt. (Exp (B) = .989, p = .033).

Na deze eerste analyse is een tweede analyse gedaan waarin een variabele is toegevoegd die aangeeft of er in het betreffende verkiezingsjaar wel of geen PEC gevormd is. Er is te zien dat zowel polarisatie als wettelijke stem van goedkeuring nog een significant effect hebben op een eventuele eerder val van een regering. Ook is te zien dat er een significante relatie is tussen de aanwezigheid van een PEC en een eventuele eerdere val van een regering. Wanneer er een PEC aanwezig is in een verkiezingsjaar, neemt het risico dat een regering voortijdig valt af met 37%

(Exp (B) = .628, $p < .05$). Hieruit blijkt dat hypothese 1 *'Pre-electorale coalitie afspraken tussen partijen hebben een negatief effect op de val van een regering'* wordt ondersteund.

Vervolgens is er in model 3 PEC's in de oppositie toegevoegd. Ook met toevoeging van deze variabele blijkt dat er een significant effect blijft bestaan voor polarisatie en wettelijke stem van goedkeuring. Echter voor PEC's in de oppositie wordt geen significant effect gevonden. Er wordt geen ondersteuning gevonden dat wanneer er een PEC in de oppositie aanwezig is in een verkiezingsjaar, het risico dat een regering voortijdig valt toeneemt (Exp (B) = .702, $p = .128$). Hieruit blijkt dat hypothese 2 *'Pre-electorale afspraken tussen oppositionele partijen hebben een positief effect op de val van een regering.'* niet wordt ondersteund.

Tot slot is de interactie tussen een PEC in de oppositie en het aantal partijen in de PEC toegevoegd. Ook hierbij blijkt geen significante relatie te bestaan. Er kan dus niet gesteld worden dat het effect van een PEC in de oppositie op een eventuele eerdere val van een regering verschilt naarmate er meer of minder partijen in de PEC zitten (Exp (B) = 1.003, $p = .493$). Op basis van deze informatie kan geen ondersteuning gevonden worden voor hypothese 3 *'Des te meer oppositionele partijen deelnemen aan een pre-electorale coalitie des te sterker het positieve effect van pre-electorale afspraken zal zijn op de val van een regering.'*

Tevens is ook te zien dat de modellen 3 en 4 niet significant meer verklaren dan de voorgaande modellen. Voor model 3 blijkt dat deze niet significant meer verklaard dan model 2 (Chi^2 (1df) = 1.279, $p = .258$). Voor model 4 blijkt ook dat deze niet significant meer verklaard dan model 3 (Chi^2 (2df) = .198, $p = .906$). In dit onderzoek is model 2 het model dat het meest significant is en de meeste verklaring biedt (Chi^2 (4df) = 17.149, $p < .05$).

Tabel 6Cox Regressie over de onafhankelijke variabelen ($N = 276$)

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Wettelijke stem van goedkeuring	1,650**	1,787**	1,775**	1,754**
Polarisatie	0,989**	0,990**	0,989**	0,990**
Minder-meerderheidsregering	0,846	0,875	0,844	0,846
Aanwezigheid of afwezigheid van een PEC		0,628**	0,773	0,701
PEC Oppositie			0,702	0,696
Aantal partijen in PEC				1,035
PEC Oppositie * Aantal partijen in PEC				1,003

* $p < .10$, ** $p < .05$, *** $p < .001$

De p-waarden zijn gedeeld door twee

3.5 Aanvullende resultaten

Er is een aanvullende analyse gedaan waarbij er een andere variabele voor levensduur gebruikt is.

Na het doen van deze analyse blijken er een aantal resultaten anders te zijn dan in de basis analyse. Het grootste verschil heeft betrekking op de aanwezigheid van een PEC in model 2 en is te vinden in tabel 7. Uit deze analyse blijkt dat de aanwezigheid of afwezigheid van een PEC geen significant effect meer heeft op een eerdere val een regering ($\text{Exp}(B) = .773$, $p = .129$).

Met het gebruik van een andere meting van tijdsduur blijken de resultaten dus ook afwijkend te zijn. Hier zal in de discussie nog verder op worden ingegaan.

Tabel 7
 Aanvullende analyse Cox Regressie over de onafhankelijke variabelen
 (N = 276)

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Wettelijke stem van goedkeuring	1,740**	1,857**	1,826**	1,826**
Polarisatie	0,986**	0,987**	0,986**	0,986**
Minder-meerderheidsregering	0,934	0,959	0,915	0,912
Aanwezigheid of afwezigheid van een PEC		0,773	0,964	1,021
PEC Oppositie			0,698	0,690
Aantal partijen in PEC				0,981
PEC Oppositie * Aantal partijen in PEC				1,013

* p < .10, ** p < .05, *** p < .001

De p-waarden zijn gedeeld door twee

4. Conclusie en discussie

Pre-electorale coalities (PEC's) komen redelijk vaak voor, zo zijn in Nederland in 1977 drie Christelijke partijen onder één naam campagne gaan voeren en in 1980 stelden twee partijen in het Verenigd Koninkrijk gezamenlijk één kandidaat beschikbaar voor de verkiezingen (Koole 1994; De Swaan 1982; Golder, 2006, pp. 18-19, Rasmussen 1991, p. 168). PEC's beïnvloeden de samenstelling van het beleid en de regering, kunnen bijdragen aan een versterking of juist een mogelijke eerdere val van een regering en komen vrij vaak voor in postindustriële democratieën, wat ze van belang maakt te onderzoeken. (Debus, 2009, pp. 45-46; Golder, 2005, 2006; Dahl, 1971, 1987; Bandyopadhyay, Chatterjee & Sjöström, 2009, p. 3). PEC's worden veelal gevormd met als doel in de regeringscoalitie terecht te komen (Bandyopadhyay, Chatterjee & Sjöström, 2009, p. 3), maar het is ook mogelijk dat dergelijke PEC's in de oppositie terecht komen. Vanuit deze positie zal een PEC wellicht veel tegenstand bieden tegen de regeringscoalitie en dus een andere rol op zich nemen dan wanneer deze in de regeringscoalitie terecht had gekomen. Dit vormt dan ook de basis van dit onderzoek, waarin de rol van PEC's bij een mogelijke eerdere val van een regering wordt onderzocht. Dit is gedaan door 235 verkiezingen te onderzoeken, waarbinnen 164 keer een PEC gevormd is, in 17 landen in de periode 1946 tot en met 1999.

Op basis van bestaande literatuur werd verwacht dat PEC's zorgen voor een stabielere regering en een minder snelle val van een regering. Dit, omdat partijen binnen deze PEC's al gezamenlijke institutionele mechanismen ontwikkeld hebben, al eerder hebben samengewerkt waardoor zij gewend zijn aan elkaars manier van werken en deze partijen doorgaans geen nieuwe verkiezingen willen, omdat zij dan na moeten denken over onder andere een aanpassing van de verkiezingsstrategie (Carroll, 2007; Democratic Audit UK, n.d.). Met behulp van de Cox-regressie hebben we deze verwachting onderzocht. Het blijkt dat wanneer er PEC's gevormd zijn in een verkiezingsjaar, het risico dat de nieuw gevormde regering voortijdig valt afneemt met 37%. Dit is in lijn met de verwachting die we in dit onderzoek hadden en de resultaten van voorgaand onderzoek (Carroll, 2007, Chiru, 2015, Democratic Audit UK, n.d.)

Wanneer we de rol van PEC's specifiek in de oppositie bekeken, werd op basis van het Prisoner's Dilemma en de rationelekeuzetheorie verwacht dat partijen per situatie een rationele keuze maken om wel of geen PEC te vormen of te besluiten de PEC wel of niet door te zetten. Er werd vanuit gegaan dat alle partijen te allen tijde op basis van een kosten-baten-afweging een

keuze maken die, gezien de situatie, de beste opbrengst voor henzelf oplevert (Homans, 1961; Blau, 1964; Coleman, 1973, Axelrod, 1980; Snyder, 1971, Snidal, 1985). Op basis van deze theorieën werd verwacht dat PEC's in de oppositie zullen zorgen voor een eerdere val van een regering, omdat de partijen in de oppositie meer tegenstand zullen bieden tegen de regeringscoalitie met als doel om zo bijvoorbeeld een nieuwe kans te creëren dat deze partijen zelf in regeringscoalitie terecht komen. Op basis van de resultaten uit dit onderzoek blijkt dit niet het geval te zijn. PEC's in de oppositie zorgen niet voor een eerdere val van een regering.

Daarnaast bleek uit bestaande literatuur dat groeps grootte een effect kan hebben. De grootte van een groep heeft effect op de cohesie en eenheid binnen een groep. Leden van een grotere groep ervaren meer competitie en discussie en er is minder sprake van eenheid (Steiner, 1972). Op basis hiervan was de verwachting dat ook de grootte van een PEC van invloed zou zijn. Er werd verwacht dat wanneer de PEC's in de oppositie uit meer partijen bestaan, het positieve effect van PEC's op de val van de regering versterkt wordt. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dit niet het geval. Het blijkt dat een regering niet eerder valt wanneer een PEC in de oppositie uit meerdere partijen bestaat.

In dit onderzoek is naast de hoofdanalyse ook een aanvullende analyse gedaan, waarin de duur van een regering op een andere manier gemeten is. In de hoofdanalyse is de levensduur gemeten door het einde van een regering te stellen op de dag voor de start van een nieuwe regering, in navolging van Seki & Williams (2013). Deze variabele komt echter niet sterk overeen met de realiteit, waar in de discussie meer aandacht aan zal worden besteed. In de aanvullende analyse is de levensduur gemeten door de start te stellen op het moment dat de regering officieel geïnstalleerd is, in navolging van de variabele die gebruikt is in het Parliamentary Democracy Data Archive (2006, 2014). Voor deze analyse werden dezelfde effecten verwacht als bij de hoofdanalyse. Uit de resultaten van de aanvullende analyse blijkt echter dat het effect van PEC's op een eerdere val van een regering wegvalt. Hier wordt dus geen bevestiging gevonden voor het feit dat PEC's zorgen voor een stabiele regering. Een effect dat in de hoofdanalyse wel gevonden werd. Daarnaast blijkt dat het effect van PEC's in de oppositie ook wegvalt. Er wordt ook bij de aanvullende resultaten geen bewijs gevonden voor het feit dat een PEC in de oppositie zorgt voor een eerdere (of latere) val van een regering.

Dit vormt dan ook een grote beperking in dit onderzoek. De duur van een regering is door de verzamelde data op verschillende manieren gemeten, waardoor hier met enige voorzichtigheid

naar gekeken moet worden. In de hoofdanalyse is de duur gemeten door de einddatum van de oude regering te stellen op de dag voor de start van de nieuwe regering (Seki & Williams, 2013). Hierbij is het belangrijk te erkennen dat regeringscoalities eerder kunnen vallen dan de dag voor de start van een nieuwe regering en dit dus een vertekend beeld van de realiteit kan geven. We hebben er wel voor gekozen de duur van een regering op deze manier mee te nemen in de hoofdanalyse, omdat deze variabele beschikbaar was voor alle landen in dit onderzoek. Om deze vertekening van de realiteit op te vangen, is een aanvullende analyse gedaan, waarin de duur van de regering anders gemeten is. Binnen deze variabele is de formatieperiode niet meegenomen en wordt de start van een nieuwe regering gesteld op de dag dat deze officieel geïnstalleerd is (Parliamentary Democracy Data Archive, 2006). Deze variabele geeft een beter beeld, maar had ook een beperking, omdat deze niet beschikbaar was voor alle landen in ons onderzoek. Zo is Australië weggevallen in de aanvullende analyse en werd de steekproef verkleind. Uit de aanvullende analyse kwamen dergelijk andere resultaten ten opzichte van de hoofdanalyse, wat laat zien dat de meting van de variabele regeringsduur van essentieel belang is. Hierdoor is het belangrijk in vervolgonderzoek voor alle landen de regeringsduur mee te nemen zoals die gemeten is in de aanvullende analyse, om zo een juist beeld te krijgen van de rol van PEC's bij een mogelijke eerdere val van de regering.

Een tweede beperking van dit onderzoek is dat niet gekeken is naar de positie waarin een PEC zich bevindt. Er is louter gekeken naar het effect van een PEC wanneer deze zich in de coalitie en oppositie bevindt, maar dit effect is vervolgens niet uitgesplitst naar andere mogelijke samenstellingen. Zo kan er een ander effect bestaan wanneer een PEC voor een deel in de regeringscoalitie en een deel in de oppositie zit. Zo kan de oppositie ervoor kiezen juist minder weerstand te bieden, omdat beide delen van de PEC zich nog houden aan de vooraf gemaakte afspraken. Ook kan een uitkomst zijn dat de oppositie juist meer weerstand zal bieden, omdat partijen uit de oorspronkelijke PEC zich niet houden aan de gemaakte afspraken en zelfs van standpunt veranderen. Dergelijke effecten verlopen anders en konden in dit onderzoek niet onderzocht worden, omdat er maar beperkte cases (2) beschikbaar waren waarin dit het geval is. In vervolg onderzoek kan het interessant zijn meer data hierover te vergaren om dit effect te onderzoeken.

In vervolgonderzoek is het ook interessant om ideologie mee te nemen. In dit onderzoek is alleen gekeken naar de mate van polarisatie, maar de ideologische afstand tussen partijen uit de PEC in de oppositie en de regeringscoalitie is ook interessant. Zo kan het zijn dat de PEC in de

oppositie besluit meer tegenstand te bieden wanneer deze ideologische afstand groter is, dan wanneer deze kleiner is. In dit geval staat de ideologie van de regeringscoalitie ver af van die van de PEC in de oppositie en kan de PEC in oppositie zich minder vertegenwoordigd voelen. Hierdoor is de kans groter dat een regering eerder valt, door meer tegenstand van de PEC in de oppositie. Als de ideologische afstand kleiner is, worden wellicht de belangen van de PEC in de oppositie genoeg behartigd, waardoor meer tegenstand door een PEC niet nodig is. Daarnaast is het dan ook interessant te bezien of het verschil maakt of de ideologische afstand zich vooral bevindt op grote vraagstukken of dat een ideologische afstand op kleine vraagstukken ook al van groot belang is. In vervolgonderzoek kan een interactieterm van ideologie dus van grote waarde zijn.

Concluderend blijkt dat niet alle geformuleerde verwachtingen ook daadwerkelijk het verwachte effect laten zien. Het blijkt wel dat de aanwezigheid van een PEC zorgt voor een stabielere regering, maar er wordt geen bewijs gevonden voor het feit dat een PEC in de oppositie zorgt voor een minder stabiele regering en dat de grootte van een PEC hierbij een rol speelt. Het kan zijn dat bovenstaande beperkingen zorgen voor de afwijkende resultaten ten opzichte van de verwachtingen en dat wanneer deze aanvullingen worden toegevoegd, de effecten wel gevonden worden. Daarnaast kan het ook zijn dat de verwachte resultaten niet gevonden worden, omdat in dit onderzoek gewerkt is met een kleine steekproef. Bij het doen van een statistische analyse hebben we te maken met de 'power' van een test: de kans dat de test die we uitvoeren een effect signaleert, wanneer deze er ook daadwerkelijk is. Soms kan het zo zijn dat een statistische analyse een effect niet vindt, terwijl deze wel blijkt te bestaan (type 2 fout). Het blijkt dat hoe hoger de 'power', hoe kleiner de kans op een type 2 fout. De 'power' van een test wordt beïnvloed door een aantal factoren, waaronder de steekproefgrootte: hoe groter de steekproef, hoe groter de power, hoe groter de kans dat een bestaand effect wordt gevonden (Gravetter, Wallnau, 2013, pp. 265 - 268). De resultaten van dit onderzoek betreffen zich op 'slechts' 276 verkiezingen. Wellicht worden de verwachte effecten wel gevonden wanneer de steekproef groter wordt. Het blijkt namelijk ook dat in de aanvullende analyse, waar door het wegvallen van Australië nog maar 233 cases overblijven, een effect dat eerder wel gemeten werd, wegvalt. Dit kan te maken hebben met een andere meting van levensduur, zoals hierboven besproken, maar wellicht ook door een verkleining van de steekproef.

Nu is in dit onderzoek de focus gelegd op de politiek en de rol van samenwerking en weerstand op politiek gebied, maar dit kan ook vertaald worden naar meer vraagstukken uit de

samenleving. Zo kan de vergelijking getrokken worden met groepssamenwerkingen, waarin vooraf gemaakte afspraken wellicht zorgen voor een meer of minder stabiele samenwerking. Het blijkt dan, op basis van de resultaten van dit onderzoek, dat vooraf gemaakte afspraken kunnen zorgen voor een meer stabiele samenwerking in een groep. Wanneer vooraf afspraken gemaakt worden om als groep een andere groep te ontwrichten, blijkt dat deze afspraken niet zo effectief zijn. De grootte van een groep speelt hierbij geen rol. De resultaten van- en mechanismen die gebruikt zijn in dit onderzoek kunnen dus ook bijdragen aan andere, niet-politieke, vraagstukken en zorgen zo voor een aanleiding voor verschillend vervolgonderzoek.

5. Literatuurlijst

- Axelrod, R. (1980). Effective Choice in the Prisoner's Dilemma. *Journal of Conflict Resolution*, 24(1), 3-25.
- Bandyopadhyay, S., Chatterjee, K., & Sjöström, T. (2009). *Pre-electoral Coalitions and Post-election Bargaining*. Department of Economics. New Brunswick, NJ: The State University of New Jersey.
- Blau, P. (1964). *Exchange and Power in Social Life*. New York: John Wiley.
- Bogart, D., & Lundgren, D. (1974). Group size, member dissatisfaction, and group radicalism. *Human Relations*, 27, 339-355.
- Brown, R., & Brooks, I. (2000). Emotion at Work: Identifying the Emotional Climate of Night Nursing. Paper presented at the 16th EGOS Colloquium, theme 3 'Emotionalizing Organization', Helsinki, 2-4 July 2000.
- Budge, I., Klingemann, HD., Volkens, A., Bara, J., & Tanenbaum, E. (2001). *Mapping Policy Preferences: Estimates for Parties, Electors, and Governments 1945-1998*. USA: Oxford University Press.
- Burkitt, I. (1997). 'Social Relationships and Emotions'. In: *Sociology*, 31, pp. 37-55.
- Carling, A. (1992). *Social Divisions*. London, Engeland: Verso.
- Carroll, R., & Cox, G. (2007). The Logic of Gamson's Law: Pre-election Coalitions and Portfolio Allocations. *American Journal of Political Science*, 51(2), 300-313.
- Cheibub, J., Martin, S., & Rasch, B. (2013). The Investiture Vote and the Formation of Minority Parliamentary Governments. In *workshop on The Importance of Constitutions.–Istanbul: Parliamentarism, Representation and Voting Rights*.
- Chiru, M. (2015). Early Marriages Last Longer: Pre-electoral Coalitions and Government Survival in Europe. *Government and Opposition*, 50(2), 165-188.
- Coleman, J. (1973). *The Mathematics of Collective Action*. London, Engeland: Heinemann.
- Cox, D. (1972). Regression Models and Life-Tables. *Journal of the Royal Statistical Society*, 34(2), 187-220.
- Debus, M. (2009). Pre-Electoral Commitments and Government Formation. *Public Choice*, 138(1/2), 45-64. New York, NY: Springer.

Democratic Audit UK. (n.d.). *Coalition governments which are formed in advance of elections have better survival prospects*. Geraadpleegd op 3 maart 2018, van <http://eprints.lse.ac.uk/63168/1/democraticaudit.com-Coalition%20governments%20which%20are%20formed%20in%20advance%20of%20elections%20have%20better%20survival%20prospects.pdf>

Diermeier, D., & Roozendaal, P, van. (1998). The duration of cabinet formation processes in western multi-party democracies. *British Journal of Political Science*, 28(4), 609-626.

Doorewaard, H., & Benschop, Y. (2003). HRM en de relationele theorie van emoties. *Tijdschrift voor HRM. Brug tussen kennis en beleid*, (2), 41 – 60.

Downs, A. (1957). An Economic Theory of Political Action in a Democracy. *The Journal of Political Economy*, 65(2), 135-150.

Europa Nu. (n.d.). Politieke situatie Verenigd Koninkrijk. Geraadpleegd op 1 juni 2018, van <https://www.europa-nu.nl/9353000/1/j9vvj9idsj04xr6/vihlklxggrx2>

Ferrara, F., & Herron, E. (2005). Going It Alone? Strategic Entry under Mixed Electoral Rules. *American Journal of Political Science*, 49(1), 16-31.

Fineman, S. (ed.) (1993). *Emotions in Organizations*. London: Sage

Fisher, P. (1953). An analysis of the primary group. *Sociometry*, 16, 272-276.

Fremdling, R. (1997). De Duitse Democratische Republiek. Economische uitgangspunten na 1945 en hedendaagse toetredingsproblemen met de Bondsrepubliek Duitsland. *Groniek*, 30.

Golder, S. (2005). Pre-electoral Coalitions in Comparative Perspective: A Test of Existing Hypotheses. *Electoral Studies*, 24, 643–663.

Golder, S. (2006). Pre-Electoral Coalition Formation in Parliamentary Democracies. *British Journal of Political Science*, 36(2), 193-212.

Golder, S. (2006). The Logic of Pre-Electoral Coalition Formation. In Box-Steffensmeier, J., & Canon, D (red), *Parliaments and Legislatures* (pp. 1-232). Ohio: Ohio University Press.

Gravetter, F.J., Wallnau, L.B. (2013). *Statistics for the Behavioral Sciences* (pp. 265 -268). (9e editie). Wadsworth Cengage Learning.

Grofman, B. (1996). Political economy: Downsian perspectives. In Klingeman, HD., & Goodin, R (red), *New Handbook of Political Science* (pp. 691–701). New York: Oxford University Press.

Heath, A. (1976). *Rational Choice and Social Exchange*. Cambridge: Cambridge University Press.

Herman, V., & Pope, J. (1973). Minority Governments in Western Democracies. *British Journal of Political Science*, 3, 191-212.

Homans, G. (1961). *Social Behaviour: Its Elementary Forms*. London, Engeland: Routledge and Kegan Paul.

Ibenskas, R. (2015). Understanding Pre-Electoral Coalitions in Central and Eastern Europe. Cambridge: *Cambridge University Press*, 46, 743-761.

Koole, R. (1994). The Vulnerability of the Modern Cadre Party in the Netherlands. In Katz, R., & Mair, P (red.), *How Parties Organize in Western Democracies* (hoofdstuk 11). London, Engeland: Sage Publications.

Meuwissen, D. (1968). Het stembusakkoord: een middel tot duidelijkheid. *Politiek*, 22, 343-351.

Parlement & Politiek. (n.d.) *Historische ontwikkeling kiesstelsel en kiesrecht*. Geraadpleegd op 23 februari 2018, van

https://www.parlement.com/id/vhnnmt7ltkw9/historische_ontwikkeling_kiesstelsels_en

Parlement & Politiek. (n.d.). *Lijstencombinatie*. Geraadpleegd op 3 maart 2018, van <https://www.parlement.com/id/vhnnmt7ijaym/lijstencombinatie>

Parlement & Politiek. (n.d.). *Soorten kabinetten*. Geraadpleegd op 6 mei 2018, van https://www.parlement.com/id/vh8lnhronvw0/soorten_kabinetten

Pedersen, P. (2000). Emotional Micro-politics in Organizational Change – The Role of the Manager in Creating Team Spirit. Paper presented at the 16th EGOS Colloquium, theme 3 ‘Emotionalizing Organization’, Helsinki, 2-4 July 2000

Powell, G. (1986). American Voter Turnout in Comparative Perspective. *The American Political Science Review*, 80(1), 17-43. doi:10.2307/1957082

ProDemos. (n.d). Staten en Kiesstelsels: Frankrijk. Geraadpleegd op 17 april 2018, van <https://www.prodemos.nl/wp-content/uploads/2017/08/Kiesstelsel-Frankrijk-2017-PDF.pdf>

ProDemos (n.d.). Verschillen in democratische stelsels. Geraadpleegd op 10 juni 2018, van <https://www.prodemos.nl/leer/informatie-over-politiek/wat-is-een-democratie/verschillen-democratische-stelsels/>

Rasmussen, J. (1991). They Also Serve: Small Parties in the British Political System. In Müller-Rommel, F., & Pridham, G (red.), *Small Parties in Western Europe: Comparative and National Perspective* (pp. 168). Londen, Engeland: Sage Publications.

- Robert, D. (1971). *Polyarchy: Participation and Opposition*. New Haven: Yale University Press.
- Robert, D. (1989). *Democracy and Its Critics*. New Haven: Yale University Press.
- Saalfeld, T. (2008). Intra-party Conflict and Cabinet Survival in 17 West European Democracies, 1945-1999. In Benoit, K., & Giannetti, D (red), *Intra-party Politics and Coalition Governments in Parliamentary Democracies* (pp. 169-186). London: Routledge 2008 (Routledge/ECPR Studies in European Political Science)
- Seashore, S. (1954). *Group cohesiveness in the industrial work group*. Institute for Social Research. Ann Arbor: University of Michigan
- Seki, K., & Williams, L. (2013). Updating the Party Government data set. *Electoral Studies*, Elsevier. Geraadpleegd op 10 april 2018, van <https://faculty.missouri.edu/~williamslaro/Seki%20and%20Williams%202014.pdf>
- Snidal, D. (1985). Coordination versus Prisoners' Dilemma: Implications for International Cooperation and Regimes. *The American Political Science Review*, 79(4), 923-942.
- Snyder, G. (1971). "Prisoner's Dilemma" and "Chicken" Models in International Politics. *International Studies Quarterly*, 15(1), 66-103.
- Spoormans, H. (1988). Met uitsluiting van voorrecht: Het ontstaan van liberale democratie in Nederland (Proefschrift, Radboud Universiteit Nijmegen). Geraadpleegd op 21 maart 2018, van http://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/113486/mmubn000001_059705981.pdf
- Steiner, I. (1972). Group process and productivity. *New York: Academic Press*.
- Strøm, K. (1984). Minority Governments in Parliamentary Democracies: The Rationality of Nonwinning Cabinet Solutions. *Comparative Political Studies*, 17(2), 199-227.
- Strøm, K. (1990). A Behavioral Theory of Competitive Political Parties. *American Journal of Political Science*, 34(2), 565-578.
- Strøm, K., & Swindle, S. (2002). Strategic Parliamentary Dissolution. *The American Political Science Review*, 96(3), 575-591. Geraadpleegd op 6 mei 2018, van <http://www.jstor.org/stable/3117931>
- Strøm, K., & Müller, W. (1999). The Keys to Togetherness: Coalition Agreements in Parliamentary Democracies. In Longley, L., & Hazen, R (red), *The Uneasy Relationship Between Parliamentary Members and Leaders* (pp. 255-282). London, Engeland: Frank Cass.
- Swaan, A. de. (1982). The Netherlands: Coalitions in a Segmented Polity. In Browne, E., & Dreijmanis, J (red), *Government Coalitions in Western Democracies*. New York: Longman Inc.

Thomassen, J., Aarts, K., & Kolk, H, van der. (2000). Politieke veranderingen in Nederland. In Thomassen, J., Aarts, K., & Kolk, H, van der (red.), *Politieke veranderingen in Nederland: Kiezers en de smalle marges van de politiek* (pp. 17-34).

Tubergen, F. (2015). *Introduction to Sociology*. Department of Sociology. Utrecht: Utrecht University.

Tweede kamer der Staten Generaal. (n.d.). *Coalitie versus oppositie*. Geraadpleegd op 28 februari 2018, van https://www.tweedekamer.nl/zo_werkt_de_kamer/de_nederlandse_democratie/coalitie_oppositie

6. Appendix

¹ In deze 276 jaren zitten dubbele jaren; dit zijn de jaren waarin er meer dan één PEC gevormd is tijdens een verkiezing. Dit aantal is dus niet het aantal regeringen dat gevormd is, dat zijn er namelijk 235.